

قضای نماز و حرجی بودن آن!

حیدر حب الله

ترجمه: سعید نورا

سوال^۱: احکام فقهی متعددی وجود دارد که مکلف حتی اگر اشتباه سهوی در مورد آن داشته باشد مواخذه می شود، مانند خلل حاصل در اجزای رکنی نماز یا ترتیب مخصوص برای غسل واجب، آیا این امر یک تکلیف حرجی نیست؟ چگونه می توان ادعا کرد که دین آسان است و تکالیف آن با فطرت سازگار است؟ پس آسانی برای کسی که فقیه از او خواسته است تمام نمازهای عمرش را که با غسل باطل خوانده است اعاده کند کجاست؟

پاسخ: اولاً: در تمام قوانین دنیا مواخذه انسان و ضامن شدن او برای کاری که سهوا یا ناخواسته انجام داده یک امر عادی است. اگر مال دیگری را ناخواسته تلف کنی قانون شما را ملزم به پرداخت ضمان می کند حتی اگر پول اندکی داشته باشید که مورد نیاز شما باشد. یا اگر شخصی را ناخواسته و در حین رانندگی ندیده و به قتل برسانید هرچند که رانندگی شما کاملاً منضبط و کنترل شده باشد بازهم قانون آثار ضمانتی برای شما در نظر می گیرد. اگر فراموش کنید که پولی را به صاحب آن بپردازید تا زمانی که وقتش برسد و او علیه شما شکایت کند، قوه قضائیه

^۱ حیدر حب الله، إضاءات فی الفكر والدین والاجتماع ۲: سوال ۳۲۰.

شما را مجرم می شناسد علاوه بر ده ها قانون دیگر که در آن جهل، سهو و نسیان با مسئولیت قانونی ضمانی و وضعی همراه است، آری، مثلاً مجازات نمی شوید، اما آثار قانونی بر آن مترتب می شود.

آنچه در بالا ذکر کردید از این دست است، این شخص نه در دنیا و نه در آخرت مجازات نمی شود، بلکه در قبال خطای سهوی یا جاهلانه ای که مرتکب شده، ضامن بوده و مسئولیت دارد.

ثانیاً: مصادیقی که ذکر کردید عسر و حرجی ندارد، درست است که فقه - بنابر نظر مشهور - این شخص را مثلاً نسبت به قضای نمازهایش مسئول می داند، اما او را مجبور به انجام آن به صورت فشرده و حرجی نمی کند فقیه هم اینجا می گوید باید نمازهایش را قضا کند ولی واجب نیست که به صورت فوری این کار را انجام دهد و تا آخر عمر فرصت دارد که این کار را انجام دهد و مهم این است که سستی و تهاون نسبت به انجام این کار از خود نشان ندهد بنابراین اگر در هر هفته یک نماز واجب را بجا آورد برایش کفایت می کند، هر چند قبل از تکمیل قضای آنچه به عهده اش هست بمیرد، چه حرجی در این کار وجود دارد؟

تصویر کلی موضوع را بر دوش مؤدی سنگین فرض کردیم و فراموش کردیم که خود فقیه ما را ملزم نمی کند که در سال های آینده بیش از شروع این تکلیف انجام دهیم تا همین بس که قصور صادقانه نباشد. و بدیهیات در وهله اول اشکالی ندارد.

ثالثاً: فقها در این زمینه دیدگاه های مختلفی دارند، منظور من اصل وجوب قضا و فروع آن است، حتی برخی از فقهای اهل سنت قضا نمازهایی را که انسان عمداً ترک کرده است، را واجب نمی دانند اما قضای آن نمازهایی که به خاطر خواب یا مانند آن از دست رفته اند را واجب می دانند. این را بر این اساس می دانند که هرکه نماز را عمداً ترک کند کافر است، بنابراین اگر توبه کرده و نماز بخواند در حقیقت به اسلام بازگشته است و اسلام آنچه پیش از خود بوده را می پوشاند کند و تفصیل این آراء در کتب فقهی مفصل باید پیگیری شود.